

Információvadászat – néhány lehetséges egyetemi szolgáltatásról

Pajor Enikő

„Csak az értékelhető, az értelmezhető jelentéssel bíró információ válik tudássá a felhasználó számára, és ebben a változásban az információkezelőknek egyedülállóan fontos a szerepük és a felelősségük.”

Thomas Kuhn tudománytörténésznek az 1960-as években keletkezett „paradigmaváltás” modellje¹⁸⁹ napjainkig nem veszített érvényességéből, ami a változás, a változtatás képessége fontosságának felismerését illeti. Különösen hangsúlyossá vált azóta, amióta megjelent a mára már „tudásiparnak” (knowledge industry) nevezett új iparág, melynek a mi szakterületünk szempontjából egyik legfontosabb pillére a minőség. Minőség az emberi-munkahelyi kapcsolatokban, minőség az adott személy munkájában, minőség egy intézmény értékrendje és szolgáltatásainak rendszerében. Ez utóbbi minőséget csakis közös, csoportmunkával lehet létrehozni. Ezért a szakterületünkhöz kapcsolódóan három olyan alapvető szolgáltatást vagy ezek ötvözetét javasolnám megvalósításra, amelyek az egyetemi humán erőforrások kapacitásának kihasználását csoportos munkaként valósítaná meg, végtermékként pedig a kutatáshoz, az innovációs fejlesztésekhez a megszokottnál nagyobb minőséget adna végtermékként.

A három szolgáltatás:

- A magyar „LIBINFO”¹⁹⁰, a nemzetközi „Guichet du savoir”¹⁹¹, „Ask a Librarian”¹⁹², „Ask an expert”¹⁹³, „Fragen Sie den Experten”¹⁹⁴, „Pregúntale a un experto/bibliotecario”¹⁹⁵ stb. on-line szolgáltatás mintájára egy belső, egyetemközi on-line referenz rendszer kiépítése kizárólag a tudományos munka/kutatás megsegítésére.

---

189 Kuhn, Thomas Samuel: The Structure of Scientific Revolutions. Chicago, Univ. of Chicago Press. 1962. 173 p. - Magyarul: Kuhn, Thomas Samuel: A tudományos forradalmak szerkezete. Budapest: Gondolat Kiadó, 1984.

190 <http://libinfo.oszk.hu> [2011.10.7.]

191 <http://www.guichetdusavoir.org/> [2011.10.7.]

192 <http://www.loc.gov/rr/askalib> [2011.10.7.]; <http://www.askalibrarian.org/> [2011.10.7.]

193 <http://www.askanexpert.com> [2011.10.7.]

194 <http://www.justanswer.de/> [2011.10.7.]

195 <http://www.todoexpertos.com/> [2011.10.7.]

- Az egyetemi intézetek számára egy olyan összesített szaktudományi portál létrehozása, amely a kutatók által megadott témakörökben annotált és rendszeresen karbantartott mély web forrásokat¹⁹⁶ kínál a felhasználóknak kezdetben, később ehhez fejlesztett keresőmotorral egybeépítve. Ez a portál egyben alapot képezne az on-line referenz szolgáltatás kérdéseinek a tovább megválaszolásához és a megválaszolt kérdések tartalmának archiválásához is.
- A két szolgáltatás együttesen további alapot adna az ún. „veille technologique”, „**technological/technology watch**,” vagyis a legújabb technológiákat, módszertani újdonságokat stb. figyelő munkacsoport kiépítéséhez, akik szaktudásukkal és az innovációk iránti odafigyelésükkel megtámogathatnának egy-egy egyetemi kutatást. Magyarországon kevéssé figyelnek ennek jelentőségére. Külföldön is csak az utóbbi években, a vállalatok, vállalkozások vezetői ismerték fel ennek fontosságát. Néhány észrevételük ezzel kapcsolatban:

„La veille technologique est une fonction-clé dans la plupart des industries.

Technology watch is a key function in most industries.”

Je fais de la veille technologique pour une maison d'édition qui veut conserver son avance dans le monde (du) numérique.

I do technology watch for a publishing company that wants to stay ahead in the digital world.

Je suis responsable d'une petite unité (cellule) de veille technologique qui surveille le développement de la technologie dans notre secteur d'activité.

I'm in charge of a small technology watch unit that monitors the development of technology in our area of activity.

Il a une mission de veille technologique pour le PDG de son entreprise.

He's on a technology watch assignment for his company's CEO.

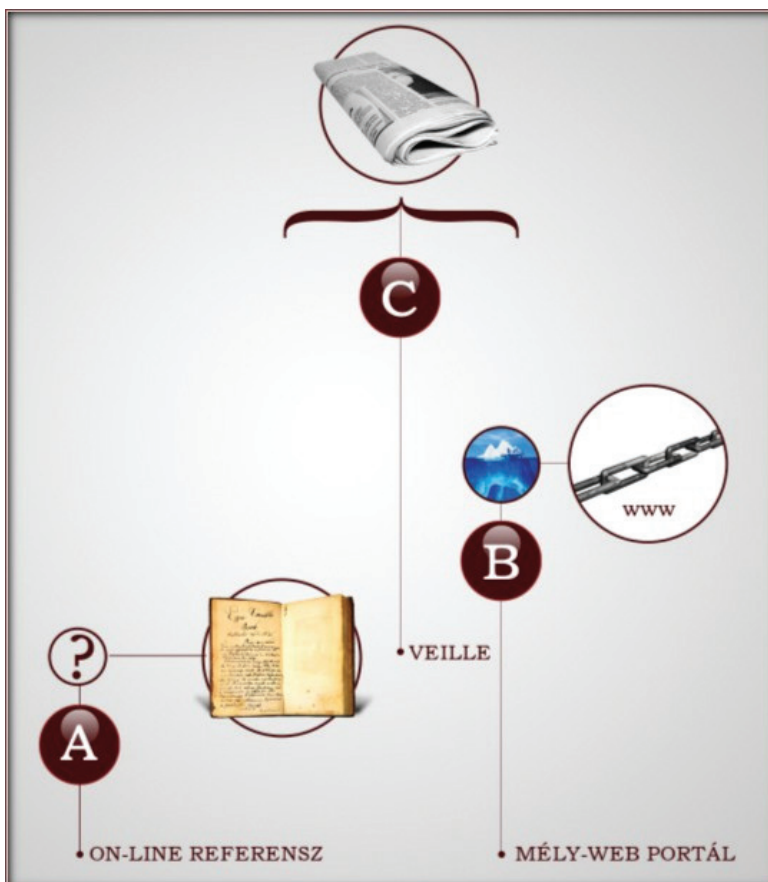
Les rapports hebdomadaires de veille technologique qu'elle produit sont remarquables mais jusqu'à présent personne à la direction ne leur a prêté attention!

The weekly technology watch reports she produces are remarkable but so far no-one in top management has paid any attention to them!”¹⁹⁷

---

196 Az általam 2007 őszén létrehozott és gondozott láthatatlan/mély web lapon összegyűjtött és referált több száz magyar és idegen nyelvű portál, adatbázis, speciális kereső stb. már alapot nyújthat az elinduláshoz <http://www.melyweb.lap.hu> [2011.10.7.]

197 <http://www.anglaispratique.fr/rubriques/technologie/126-veille-technologique> [2011-09-27]

50. ábra

A kivitelezés lépései nagy vonalakban

Célközönség (A-B-C): egyetemi tanárok/kutatók elsősorban a természettudományi/gazdasági/műszaki szektorból

A) On-line referenz

- Az indulást a szakemberek előtanulmányai, az európai és az amerikai modellek (OCLC, Question Point) vizsgálatának kell megelőznie pontosan azért, hogy a szolgáltatás a megszokott alapos lehetőségeken túl már a Web2.0 követelményeinek is megfeleljen és az LLL (Lifelong Learning), az életen át tartó tanulás lehetőségeit is felkínálja felhasználóinak¹⁹⁸

¹⁹⁸ Magam majd két évtizede önkéntes válaszadója vagyok e szolgáltatások némelyikének. Az utóbbi időben legrendszeresebben – heti, kétheti gyakorisággal – a magyar LIBINFO szolgáltatnak. <http://libinfo.oszk.hu/taglista.php> [2011-09-27]

- A referenz szolgáltatást végző, válaszadó csoport összeállítása: körülbelül egy tucatnyi könyvtáros/Phd hallgató, akik közös felkészítésen vesznek részt egy éven keresztül: szimulációk végzése elsősorban a Question Point/ENSSIB valós kérdéseivel, elemzések, összegezések – információkeresési ismeretek fejlesztése közösen.
- A szolgáltatás működéséhez és dokumentálásához elengedhetetlen informatikai háttér: a kérdező felületet, majd a háttéradatbázisok típusainak, szerkezetének, a kulcsszólistáknak a kialakítása és a megválaszolt kérdések és válaszok archiválása lehetőségeinek a megteremtése.

B) Portálszolgáltatás – Ld. a <http://melyweb.lap.hu> oldalon megtalálható mély web forrásokra vonatkozó doktori disszertációt, egyéb tanulmányokat, cikkeket és az oldal forrásait

- A műszaki/gazdasági egyetemi intézetekben folyó kutatások témaköreinek összegyűjtése, tipizálása, elemzése
- Prioritási mátrixok felállítása
- Az ebben meghatározott témakörökhöz targeted crawler-ek, speciális keresők tudatos alkalmazásával szisztematikus link-adatbázis keresés és annotálás
- A begyűjtött anyag kiküldése kipróbálásra az egyes intézet szakembereinek
- A visszajelzések után ezek beépítése a portálba
- Mindeközben a portál informatikai és webdesign megtervezése

C) Veille – technological/technology watch

- Az on-line szolgáltatás és a portál adatbázisai már készen állnak a használatra
- Az ezekben beépített keresőkkel a prioritási mátrixban meghatározott intézeti csoportok témaköreikhez az innovációk figyelése
- Az intézeti csoportok által igényelt veille /technology watch (új szoftverek, új platformok, management eszközök stb.) összeállítása és X időre/X időnként való kiküldése

Összegzés

Mindhárom szolgáltatás megtervezéséhez és kivitelezéséhez nélkülözhetetlen az erőforrások mozgósítása, majd az erőforrás allokáció, melyhez jelen pillanatban már számos különféle informatikai program áll rendelkezésre (pl. Resource4-TIME és az ismert módszerek, Gantt, Lob diagramok, determinisztikus hálótervezési módszerek – CPM, MPM, DcPM létrehozása stb).

A legnehezebb és a legtöbb odafigyelést, szaktudást, tévedhetetlen tervezést a C szolgáltatás létrehozása igényli. Minden gazdasági, technikai szakterület számára ugyanis a legfőbb gondot az jelenti, hogy a jó információt jó pillanatban kell megkapni, hogy dönthessenek és ennek következtében azonnal cselekedhessenek. Ezért a veille/technology watch nem véletlenszerű tevékenységek sora, hanem tudatosan megtervezett lépések sorozata, amely két pilléren nyugszik:

- az első és legfontosabb az információforrások, információhordozók alapos, mély ismerete és magas szintű használni tudása, valamint;
- mindezek alkalmazása csoportosan, más szakemberekkel együttműködve egy adott intézményen, kutatóhelyen, vállalaton belül.

Ezek ismeretében az ITW megszervezése nagyon gondos odafigyelést és kivitelezést igényel mind az intézményi vezetés, mind az információt szolgáltató „erőforrás” részéről. Néhány közülük:

Intézményi részről:

- a vállalat/intézmény vezetői rétegének meggyőződéses hozzáállása humánpolitikai és anyagi eszközökkel, mert az ITW – az új technológiai eszközök, szoftverek és az informatikai tervezések miatt – igen költséges terület;
- az intézmény informális gyakorlatának és szintjének részletes analízise (mit használnak, hogyan, kik azok a személyek, akik szerzik és kik azok, akik szétsugározzák az információt, milyen időközökben, milyen módszerekkel, hogyan ismerik meg a szakmai újdonságokat stb.);
- az intézményen belüli információk szétáramoltatásának gyakorlata (speciális elemzés);

- az adott szakterületek információigényének felmérése, definiálása és modellezése.

Kivitelező, ITW munkát végző erőforrás részről:

- az adott/kívánt szakterületek/tudomány ITW-jéhez szükséges technológiai eszközök, információforrások összegyűjtése, portálba/vertálba szervezése és ezek folyamatos karbantartása;
- A begyűjtött információforrások széles körű használatása;
- A portálon/vertálon megjelenő információforrások magas minőségének biztosítása érdekében az adott szakterület szakértőivel, hivatásos munkatársaival való rendszeres kapcsolattartás, konzultálás;
- A szakmai okoknál fogva nyitottá nem tehető begyűjtött információforrások szakmai/technikai védelmének a megszervezése (kutatási részeredmények és azokhoz használt innovációs anyagok stb., jelentések).

A három szolgáltatás kivitelezése azért is nehéz lehet, mert a meglévő szürke állományok kapacitásának kumulálása során automatikusan változások állnak be, melyek egészen másfajta menedzselést igényelnek, mint az eddig megszokottak. A vezetők és a kutatók viszont általában ugyanazokra a magatartásformákra fognak támaszkodni, amelyek a napi rutinnal már beépültek személyiségünkbe.

Hosszú távon mindhárom szolgáltatás kivitelezését fontosnak tartanám, mert ahogy Freund Tamás agykutató hangsúlyozta, „a mostani információs dömping a kreativitást gátolhatja is...” A TMI (Too Much Information) jelenség átlagembernél és tudósnál egyaránt jelentkező frusztráció érzését és az agy kreativitásának gátlását könnyebben feloldhatjuk, ha a szükséges információ megkeresését avatott szakember-csoportokra bizzuk a jövőben.